

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Samhället - en aldrig fullbordad uppgift

Strandberg, Hugo

Published in:
Meddelanden från Åbo Akademi

Published: 01/01/2010

Document Version
Final published version

Document License
All rights reserved

[Link to publication](#)

Please cite the original version:
Strandberg, H. (2010). Samhället - en aldrig fullbordad uppgift. *Meddelanden från Åbo Akademi*, (16), 16–17.
http://web.abo.fi/meddelanden/veckans_skribent/2010_16_strandberg.sht

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

När jag var liten och tog del av tv-nyheternas rapporter om politiska oroligheter runt om i världen var det en sak som plötsligt slog mig.

Samhället – en aldrig fullbordad uppgift

16

DE SOM protesterade var alltid studenter. (Om jag minns rätt var det Sydkorea som frågan gällde just då, så det bör ha varit 1987.) Att studera vid ett universitet måste vara något väldigt viktigt, tänkte jag, om det kan få människor att protestera mot det som är fel, bli slagna av polisen och fängslade.

Att det här ledde till att jag fick en våldsamt idealiserad bild av vad universitetsstudier innebär, med följd att verkligheten tedde sig som något mindre spännande, är knappast överraskande. Men var det bilden det var fel på? Eller verkligheten? Och på vilket sätt är universitetsstudier ändå frigörande?

UNDER SIN närmast 1000-åriga historia har universitet alltid stått i beroende av yttre makter: staten, kyrkan, kapitalet. Skälet till att universiteten finns kvar är att dessa makter har sett att här finns det en mäktig organisation som man kan försöka använda för sina syften. För

att kunna förhålla sig till dessa yttre tryck blir det därför nödvändigt för universitetet att fundera över vad det själv är och vill. Här gäller det att inte göra en dygd av nödvändigheten, utan att försöka förverkliga det som man själv ser som centralt även om det går emot de intressen som man står i beroende av.

Sådana texter, där personer verk samma vid universitet funderar över vad den här verksamheten går ut på, är en omfattande filosofisk genre. Immanuel Kants ”Der Streit der Fakultäten” hör till de mer inflytelserika. Kants grundpoäng är att just eftersom de teologiska, juridiska och medicinska fakulteterna förbereder sina studenter för yrkeslivet kan de aldrig vara centrala för universitetet självt. Innehållet i de yrkesinriktade studierna kan universitetet inte bestämma över på egen hand, och universitetet måste här acceptera att till exempel staten har synpunkter. Det är istället den filosofiska fakulteten som är central vid universitetet, menar Kant, för de studier och den forskning som bedrivs här är inte yrkesinriktade utan fria. Här skulle varje försök att

styra verksamheten utifrån vara ett intrång.

ETT ANNAT sätt att uttrycka den här poängen på är att yrkeslivet innebär lydnad. De yrkesinriktade studierna innebär att man får kunskaper och lär sig färdigheter som den eventuella arbetsgivaren uppskattar, och när man sedan väl utövar sitt yrke är det i sista hand någon annan än man själv som bestämmer vad man ska göra. Om dessa studier kan kallas samhällsnyttiga är det samhälle som jag sedan blir nyttig för ett samhälle jag inte själv är del i, utan ett som oberoende av mig bestämmer vad jag ska göra. De studier som inte är yrkesinriktade däremot, är samhällsnyttiga på ett mer radikalt sätt. Universitetet och den enskilda studenten är här inte något yttre i förhållande till samhället utan själva delar av det, omskapar samhället helt enkelt genom att finnas till. Att inom ramen för sådana studier och sådan forskning fundera över människors liv tillsammans är inte något som behöver godkännas av dem

som bestämmer för att få ett värde, tvärtom. Som verksamhet är därför denna verksamhet per definition demokratisk och anti-auktoritär.

OM DET är det här som är universitetets centrum är det inte konstigt att det är studenter som protesterar. Det är då heller inte konstigt att universitetet har en högst tvetydig relation till de makter det är beroende av. Den som anser att samhället är färdigt kan vara missnöjd över att universitetet inte levererar vad det har fått i uppdrag att leverera. Men för den som inte anser att samhället är färdigt finns det inte några sådana yttre mått. Den som studerar vid ett universitet är del av samhäl-

” Att studera vid ett universitet måste vara något väldigt viktigt, tänkte jag, om det kan få människor att protestera mot det som är fel, bli slagna av polisen och fängslade.

let genom att omskapa det, genom att inte låta samhället vara som det är. Hon skapar vetande hos sig själv och bildar ett eget tänkande. Kraften till förändring finns här i glädjen att tänka, tillsammans med andra.

Till bilden av universitetsstudier som frigörande hör alltså också ett visst sätt att leva. Universitetet har på många sätt varit en föregångare för yttrandefrihet och för en republikansk tradition. I praktiken har det naturligtvis varit så och så med den saken. Men det här idealet är ändå verkligt i den meningen att det då och då faktiskt kommer till uttryck i det som görs, om inte annat som ett missnöje med sakernas tillstånd. I den meningen är universitetet fortfarande en utopi, i både positiv och negativ mening.

HOTET MOT tänkandet är idag inte censur, som det var på Kants tid. Ingen skulle föreslå sådana åtgärder, däremot kan den materiella basen dras undan för sådant tänkande som inte ac-

cepterar samhället som det är och därför anses onyttigt. Ett än större hot är dock att det här reglerandet av tänkandet lätt blir en andra natur också hos den vid universitetet verksamma själv, när det paras med den egna cynismen och bristen på idéer. Om man vill kontrollera samhället måste man, då liksom nu, kontrollera universitetet. För universitetet självt gäller det därför att bli på det klara med vad man själv i grund och botten är, att framhålla samhället som en aldrig fullbordad uppgift.

VECKANS SKRIBENT
ÄR Hugo Strandberg, forskare i filosofi.